

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Veranderingen in het recht

Vermeulen, F.

Citation

Vermeulen, F. (1990). Veranderingen in het recht. *Bw-Krant Jaarboek*, 9-14. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/36753>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/36753>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Verandering in het recht

Frank Vermeulen*

Juristen zijn vertrouwd met veranderingen in het recht. De invoering van het Nieuw BW is een grote ingreep, maar bijna dagelijks treden op vele andere gebieden wijzigingen op. Het gaat daarbij niet alleen om wetgeving, maar ook om beleid dat van invloed is op het materiele recht. Eén van de rechtsgebieden waarop op men voortdurend met verandering te maken heeft is het vreemdelingenrecht. Frank Vermeulen bezocht op verzoek van de redactie de rechtbank Haarlem, aangewezen als één van de fora buiten Den Haag waar kort gedingen in vreemdelingenzaken kunnen worden behandeld. (Red.)

Op 10 februari 1990 verliet de 22-jarige Hussein K. Y. per vliegtuig zijn vaderland Libanon. De volgende dag arriveerde hij op de luchthaven Schiphol, waar hem echter toelating tot Nederland geweigerd werd. Hussein verdween in de zogenaamde „Transitruimte”, een wachtkamer op de luchthaven. Van daaruit begon zijn juridische veldtocht om alsnog toegelaten te worden.

Op 21 februari, inmiddels was hij overgebracht naar het „verblijfscentrum” op Schiphol-Oost, vroeg hij om toelating als vluchteling of, als dat niet verleend werd, om een vergunning tot verblijf. Hij werd dezelfde dag gehoord door een van de contact-ambtenaren van het ministerie van justitie. Drie dagen later ontving hij een dubbele weigering: geen verblijfsvergunning en geen vluchtelingenstatus.

Een op 5 maart ingediend herzieningsverzoek had geen schorsende werking, Hussein K. Y. kon ieder moment uitgezet worden. Daarom spande hij een kort geding aan tegen de Staat waarin hij

* Drs F. G. Vermeulen is redacteur van NRC-Handelsblad. De illustraties zijn van Jurriaan van Hall.

een verbod tot uitzetting eiste. Hussein wilde niet terug naar de burgeroorlog.

In Nederland verblijven inmiddels enkele honderden Libanezen, die net als Hussein K. Y. gevlucht zijn voor de dagelijkse dood in hun vaderland.

De jonge Libanees is vanochtend, 29 maart, bij de behandeling van zijn zaak in de Haarlemse rechtbank afwezig. Ook zijn lotgenoot S. wiens zaak nu tegelijkertijd behandeld wordt, ontbreekt. De beide asielzoekers zitten nog in het „verblijfscentrum” op Schiphol-oost, dat niemandsland tussen recht en onrecht. Asielzoekers zijn er in feite opgesloten, maar het Hof in Amsterdam heeft in 1985 in een wat cynische beschikking uitgemaakt dat van gevangenhouding geen sprake is. „Het staat asielzoekers immers vrij Nederland te verlaten”.

In het bescheiden rechtszaaltje van rechtbankpresident mr H. F. van den Haak is daarom een select gezelschap verzameld. Behalve de president en de griffier zijn aanwezig mr. Thomas Spijkerboer, vluchtelingenadvocaat, en de landsadvocaat mr. W. de Vries. Op een stoeltje achter De Vries heeft bij wijze van publiek een ambtenaar van het ministerie van justitie plaatsgenomen, die moet onderzoeken of de „kwaliteit van het product geleverd door onze ambtenaren verbeterd kan worden”.

Voor de rest stelt niemand belang in de schier eindeloze reeks asiel-kort gedingen die voor de president van de Haarlemse rechtbank worden uitgevochten. Het aanspannen van kort gedingen om uitzetting te voorkomen is zo populair onder asielzoekers op Schiphol dat de Haarlemse rechtbank voor de behandeling daarvan wekelijks de hele donderdag uittrekt.

Vandaag schijnt een felle voorjaarszon, de markiezen zijn neergelaten, de rechtszaal baadt in een oranje licht. Er wordt geen tijd verknoeit met formaliteiten; de spelers kennen elkaar. President, landsadvocaat en vluchtelingenadvocaat hebben ontelbare keren eerder tegenover elkaar gestaan. De rollen zijn duidelijk: de advocaten krijgen om beurten de gelegenheid de positie van hun cliënten toe te lichten. De rechter luistert.

Rechtszaken worden volgens het bekende onderscheid naar type onderverdeeld in *inquisitoire* en *accusatoire* processen. In het inquisitoire proces treedt de rechter actief op. Hij stelt vragen die

de waarheid aan het licht moeten brengen. Het strafproces zou hier idealiter een voorbeeld van moeten zijn.

Het kort geding – het Nederlands civiele proces in het algemeen – wordt zoals bekend gerangschikt onder het tweede type rechtszaken: de accusatoire processen. Hierin is de hoofdrol weggelegd voor de elkaar bestrijdende partijen terwijl de rechter passief is tot het moment dat van hem een beslissing verwacht wordt.

Van den Haak luistert dus, hand aan de kin, de ogen bijna onzichtbaar door de lichtbreking in zijn dikke brilleglazen. Regelmatig maakt hij notities of hij duikt in een van de vele „producties” die Spijkerboer heeft overgelegd om zijn betoog te ondersteunen.

De positie van Spijkerboer is zwak: de Haarlemse rechtbankpresident heeft in eerdere bijna identieke Libanezen-zaken negatief beschikt. In het betoog van de vluchtelingenadvocaat komt daarom de bodem van de beker zicht. De historische context van het vluchtelingenverdrag wordt belicht, de internationale jurisprudentie. Het botsen van het groepsconcept van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en het inmiddels geïndividualiseerde concept van de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State. „De Afdeling spreekt contra legem recht”, zegt Spijkerboer. In het voetspoor van de Nijmeegse jurist mr R. Fernhout, voorzitter van de Nederlandse afdeling van Amnesty International, bekritiseert hij de „sterke individualisering van het concept vluchteling”. Uit het begin 1990 verschenen proefschrift van Fernhout blijkt onder meer dat Nederland een zeer restrictief toelatingsbeleid voert ten aanzien van vluchtelingen. Op de wereld zijn er op dit moment volgens schattingen ruim 11 miljoen vluchtelingen. Vorig jaar kwamen ongeveer 14 000 van hen als asielzoeker naar Nederland. De cijfers van de afgelopen jaren geven aan dat slechts een klein percentage van alle asielzoekers uiteindelijk als vluchteling erkend wordt.

Landsadvocaat De Vries volgt het betoog van zijn confrater met matige interesse. Alleen daar waar de jonge jurist de euvele moed heeft de jurisprudentie van Van den Haak aan te vallen, maakt hij enkele notities. Spijkerboer verklaart dat recente vonnissen van de Haarlemse rechtbankpresident „gekenmerkt worden door een weinig hechte argumentatie die op gespannen voet staat met de

Straatsburgse beslissingen”. Ongetwijfeld dapper van de advocaat, maar of het ook handig is een rechtbankpresident zo te kapittelen? Als De Vries even later het woord krijgt, valt op hoe eenvoudig zijn taak is. Hij hoeft de rechtbankpresident alleen maar te wijzen op zijn eigen – afwijzende – uitspraken van 13 oktober 1989, 9 maart 1990, 16 maart 1989 en 16 januari 1989. „De Staat wil niet onvermeld laten dat in menig van die andere, afgewezen, zaken méér werd aangevoerd dan in casu”, merkt De Vries op.

Het door Spijkerboer opgeworpen principiële probleem of vluchtelingen als groep moet worden beschouwd of individueel, omzeilt hij met een opmerking over „het wat academisch betoog van mijn tegenpleiter”. Bovendien: „De staatssecretaris gaat altijd uit van de individuele optiek.” Net als de Afdeling, „het kompas waarop de president dient te varen”.

In De Vries’ betoog is dus vooral veel nadruk op de individuele vluchtverhalen van de beiden eisers.

Hussein K. Y. is afkomstig uit een welgesteld milieu. Hij begon aan de studies wiskunde en rechten maar kwam uiteindelijk terecht in een plaatwerkerij in Beiroet. Volgens zijn zeggen woonde hij in een wijk in Beiroet die gecontroleerd wordt door Hezbollah. Leden

van deze organisatie zouden steeds grotere druk op hem uitgeoefend hebben om deel te nemen aan de oorlog. Om daar aan te ontsnappen is Y. uiteindelijk uit Beiroet gevlucht. De Vries meldt dat eiser echter „zonder problemen” een paspoort heeft gekregen dat bovendien werd opgesierd met een vals Benelux-visum: „een aardappelstempel”, grapt De Vries.

Hij concludeert dat „de oorlogssituatie een begrijpelijke grond is om naar Nederland te komen maar toch onvoldoende voor het verkrijgen van een vluchtelingenstatus”.

Nadat landsadvocaat De Vries het standpunt van de staat heeft toegelicht, komt het geding in een volgende fase waarin de partijen reageren op elkaars argumenten. Niet langer wordt voorgelezen uit de thuis voorbereide pleitnota's, het komt nu aan op een soort verbaal Chinees worstelen.

Als de beide tegenpleiters in de clinch gaan over het „beleidsvacuüm” waarin de president volgens Spijkerboer opereert, verlaat Van den Haak de passieve rol van de accusatoire rechter. In zijn betoog heeft de vluchtelingenadvocaat gewezen op uitlatingen van staatssecretaris Kosto van justitie die erop duiden dat er een beleidswijziging op komst is voor asielzoekers die op de vlucht zijn

voor oorlog of andere acute rampen. Deze vluchtelingen zouden sowieso in aanmerking moeten komen voor een tijdelijke verblijfsvergunning.

Van den Haak wil van De Vries horen wanneer die notitie van Kosto komt. De Vries mompelt dat hij dat niet weet. Vervolgens stelt Van den Haak zijn vraag aan ambtenaar van het ministerie die daar volstrekt niet op voorbereid is en geschrokken antwoordt daar niets vanaf te weten. Van den Haak, half grappend: „U bent hier toch voor de kwaliteitsverbetering, dan moet u ook open zijn.” De Vries tracht de boot af te houden. Geërgerd: „Ik vind niet dat kan worden geanticipeerd op onzekere beleidsvoornemens.”

President Van den Haak lijkt daar anders over te denken. „Gelet op het feit dat er in dit verband opmerkingen gemaakt zijn door de staatssecretaris lijkt het mij van bestuurlijk wijs beleid getuigen dat er op papier haring of kuit wordt verschaft.” En hij sluit de behandeling.

Op 6 april 1990 heeft Van den Haak de eis van S. en Y. in zijn vonnis afgewezen. De daadwerkelijke uitzetting van de beide Libanezen werd echter voorlopig geblokkeerd door een fax uit Straatsburg geadresseerd aan de Staat der Nederlanden. Spijkerboer bleek over deze zaak een klacht gedeponneerd te hebben bij de Europese Commissie voor de Rechten van de mens. De Commissie heeft de staat verzocht de Libanezen voorlopig niet uit te wijzen. Eerst moest duidelijk worden of de zaak zal worden voorgelegd aan het Europese Hof.

Op 18 april was er nog steeds geen duidelijkheid. Jusititie dacht nog immer na over het verzoek van de Commissie, de beide Libanezen zaten nog steeds in Schiphol-oost. Spijkerboer had inmiddels voor de raadkamer in Haarlem geëist dat zijn cliënten direct zouden worden vrijgelaten. Een beslissing daarover was nog niet genomen.